

FairWild Standardi

Verzija 1 (11/2006)

Autor: Florentine Meinshausen, IMO
*U saradnji sa: Sylvia Winkler (IMO), Rainer Bächli (IMO),
Franziska Staubli (SIPPO), Klaus Dürbeck (Forum Essenzia)*

INDEX

PRIMJENJIVOST	2
PITANJA FAIR WILD STANDARDA	2
SEKCIJA I: ODNOSI IZMEĐU SKUPLJAČA I KOMPANIJE KOJA SE BAVI SAKUPLJANJEM	2
Princip 1: Fer ugovorni odnos između kompanije i sakupljača	2
Princip 2: Nediskriminacija	3
Princip 3: Izbjegava se rad djece.....	3
Princip 4: Poštovanje Običajnog Prava	4
Princip 5: FairTrade je koristan za sakupljače i njihove zajednice.....	6
SEKCIJA II: FER USLOVI RADA ZA RADNIKE	7
Princip 6: Fundamentalni principi i prava na poslu se poštuju	7
Princip 7: Kompanija je društveno odgovoran poslodavac i obezbijuje dobre uslove rada (KOMPANIJE > 10 RADNIKA).....	10
SEKCIJA III: FAIRTRADE OBAVEZE KOMPANIJA KOJE SE BAVE SAKUPLJANJEM SAMONIKLOG BILJA PREMA KUPCIMA	13
Princip 8: Kompanije koje se bave Sakupljanje Samoniklog Bilja teže ka fer i kvalitetnom savjesnom trgovinskom ponašanju.....	13
SEKCIJA IV: FAIRTRADE OBAVEZE KUPCA PREMA VLASTITIM DOBAVLJAČIMA SAMONIKLIM PROIZVODIMA	14
Princip 9: FairTrade prakse	14
Princip 10: Fair Cijene i FairTrade Premije.....	15

PRIMJENJIVOST

Ovaj standard se primjenjuje u Kompanijama koje se bave Sakupljanjem Samoniklog Bilja koje žele da dodaju visoku socijalnu performansu i FairTrade aspekte u svoja nastojanja u pravcu održivosti.

Očekuje se da operacije budu certificirane u skladu sa ISSC-MAP ili organskim standardima. Konačno, operacije moraju da pokažu da su aktivnosti u skladu sa ISSC-MAP zahtjevima ili organskim standardima i normalno moraju postići certifikaciju u skladu i sa jednim i sa drugim standardom u roku od 1-3 godine (ekološki visoko rizična situacija: 1-2 godina, nisko-rizična situacija: do 3 godine) nakon postizanja FairWild certifikacije. *U izuzetnim situacijama nije potrebna certifikacija, ali usaglašenost sa principima održivog sakupljanja je provjerena kao dio FairWild kontrole.*

Sve operacije moraju da budu u skladu sa kriterijima principa 4 ISSC-MAP (Poštivanje običajnih prava i podjela koristi). Za lakši pregled, ove sekcije su uključene ispod, kao dio FairWild Standarda. ISSC-MAP kriteriji koji se bave pravima radnika (sekcija 6.5) su uključeni u FairWild Standard i detaljnije su elaborirani.

PITANJA FAIR WILD STANDARDA

SEKCIJA I: ODNOSI IZMEĐU SKUPLJAČA I KOMPANIJE KOJA SE BAVI SAKUPLJANJEM

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ¹
				Voda sakupljača	Upravnik prerade ²	Certifikator	
Princip 1: Fer ugovorni odnos između kompanije i sakupljača							
Sakupljači imaju strukture i pristup informacijama koje predstavljaju njihov interes prema kompaniji koja se bavi sakupljanjem samoniklog bilja							
1.1 Ugovorni odnos Ekonomski odnos između kompanije i sakupljača je fer i transparentan.	1.1.1	Sakupljači dobivaju bazične informacije o približnim količinama koje se mogu prodati grupi	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa sakupljačima Intervju sa osobom koja vodi otkup ili sa kadrom koji podržava sakupljanje Procjene otkupa 	X		X	2
	1.1.2	Sakupljači se osjećaju fer tretirani u ugovornom odnosu	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa sakupljačima Komunikacije između kompanije i sakupljača 	X		X	2
	1.1.3	Kompanija koja se bavi sakupljanjem samoniklog bilja ima za cilj dugoročne dogovore o sakupljanju sa sakupljačima. Ugovori sa sakupljačima se poništavaju samo uz odgovarajuće dokumentirane razloge (nedovoljan kvalitet, slabija prodaja)	<ul style="list-style-type: none"> Upoređivanje liste sakupljača tokom godine Dokumentacija o promjeni liste sakupljača 	X		X	
	1.1.4	Sakupljač se može povući iz aktivnosti sakupljanja u toku odgovarajućeg i fer vremenskog roka.	<ul style="list-style-type: none"> Ugovor sa skupljačima Intervju sa sakupljačima 	X		X	2
1.2 Organizacije sakupljača Sakupljači imaju organizacijske strukture koje treba da	1.2.1	U sklopu 1 godine od prve certifikacije pa nadalje, ugovorna kompanija inicira i podržava uspostavu jedne ili nekoliko predstavničkih organizacija sakupljača.	<ul style="list-style-type: none"> Izvještaji o započinjanju procesa, informacije od sakupljača Statuti ili zapisnici sa sastanaka organizacija sakupljača 	X	X		1

¹ Kategorije prioriteta: 1: Glavne obaveze = minimalni zahtjevi
2: Manje obaveze = standardni zahtjevi
3: Preporuke

² Upravnik Prerade ili Glavni Upravnik Kompanije, ko god je zadužen za zapošljavanje radnika i zaposlenika (te stoga mora osigurati fer uslove rada).

	Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₁
					Voda sakupljača	Upravnik prerade ²	Certifikator	
	predstavljaju i brane njihove interese	1.2.2	U okviru (jedne) 1 godine od prve certifikacije pa nadalje, organizacije predstavnice sakupljača imaju bar ustavno, demokratsku strukturu koja daje pravo glasa svim članovima da izaberu svoje predstavnike.	<ul style="list-style-type: none"> Statuti (ili slično) Sakupljači su barem svjesni postojanja organizacije 	X		X	1
		1.2.3	U okviru 2 godine od prve certifikacije pa nadalje, predstavnička organizacija sakupljača je efektivno uspostavljena i raspravlja o interesima sa ugovornom kompanijom	<ul style="list-style-type: none"> Dokumenti ili usmene informacije o aktivnostima organizacije 	X			2
		1.2.4	Ukoliko to predstavlja želju sakupljača, biće dozvoljeno (da postepeno preuzme više i više odgovornosti jedne neovisne organizacije sakupljača koja prodaje svoje proizvode kompaniji koja se bavi sakupljanjem.	<ul style="list-style-type: none"> Intervju predstavnika organizacije sakupljača generalnim upravnikom Komunikacije između kompanije i organizacije sakupljača 	X		X	2

Princip 2: Nediskriminacija

Nema diskriminacije pojedinih socijalnih grupa kao sakupljača. Kompanija podržava registraciju žena kao sakupljača.

2.1	Selekcija sakupljača Nema diskriminacije pojedinih socijalnih grupa, a žene se podstiču kao registrirani sakupljači	2.1.1	Politika kompanije ili Statuti (ili slična efektivno korištena uputstva) ne ograničavaju pristup grupama sakupljača na osnovu rase, boje, religije, spola, političkog mišljenja, nacionalne pripadnosti ili socijalnog porijekla	<ul style="list-style-type: none"> Politika kompanije u pogledu sklapanja ugovora sa sakupljačima Usmene informacije od personala koji vrši selekciju novih sakupljača 	X		X	1
		2.1.2	Zanemarene grupe - grupe u nepovoljnom položaju (osim grupa žena) nisu sistematski isključene kao registrirani sakupljači.	<ul style="list-style-type: none"> Lista sakupljača – provjera sa lokalno tipično najviše zanemarene socijalne grupe Intervju sa sakupljačima iz potencijalno zanemarenih grupa u tom području (također sa nekim ko ne radi za kompaniju) 	X		X	2
		2.1.3	Svi sakupljači (bez obzira na njihov socijalni status) imaju iste radne uslove (ugovor, treninzi, plaćene cijene, itd.)	<ul style="list-style-type: none"> Ugovori različitih sakupljača Intervju sa sakupljačima iz potencijalno zanemarenih grupa 	X		X	1
		2.1.4	Žene nisu isključene iz registracije kao sakupljači. Supruge registriranih sakupljača također mogu da prisustvuju sastancima i treninzima.	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa personalom koji je zadužen za odabir novih sakupljača Lista sakupljača 	X		X	2
		2.1.5	Žene se aktivno ohrabruju da učestvuju u grupi i da postanu puni članovi grupe ili; brojne žene kao registrirani sakupljači.	<ul style="list-style-type: none"> Politika Kompanije Lista sakupljača 	X	X		3

Princip 3: Izbjegava se rad djece

Aktivnost sakupljanja se provodi bez značajnog radnog doprinosa djece

3.1	Djeca radnici i Mladi radnici Sa djecom se ne sklapaju ugovori kao sa sakupljačima niti ih sakupljači koriste kao radnike. Ni jedan mladi radnik nikad ne radi neki opasan posao.	3.1.1	Kompanija koja se bavi sakupljanjem ne sklapa ugovor sa djecom ispod 15 godina kao sakupljačima.	<ul style="list-style-type: none"> Lista Sakupljača Intervju sa sakupljačima (također i sa onim sa kojima nije sklopljen ugovor) 	X		X	2
		3.1.2	Ukoliko kompanija sklopi ugovor sa mladim sakupljačem starosti 15-18 godina, ona pažljivo motri da aktivnost sakupljanja nije opasna po zdravlje mladih sakupljača, njihovu bezbjednost ili da može ugroziti njihov razvoj.	<ul style="list-style-type: none"> Lista sakupljača jasno ukazuje na sve mlade sakupljače Ocjena rizika aktivnosti sakupljanja 				
		3.1.3	Sakupljači NE SKLAPAJU UGOVOR sa djecom ispod 15 godina za svoje aktivnosti sakupljanja (<i>ne odnosi se na djecu koja pomažu svojim roditeljima u sakupljanju, pogledati 3.2</i>)	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa sakupljačima (također i sa onim sa kojima nije sklopljen ugovor na tom području) Pregled aktivnosti sakupljanja Kompanija nadzire situaciju u pogledu sakupljanja sa aspekta rada djece 				2

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₁
				Voda sakupljača	Upravnik prerade ²	Certifikator	
3.2 Djeca koja pomažu roditeljima u sakupljanju Djeca obavljaju veoma ograničen rad oko sakupljanja i to samo pod nadzorom.	3.1.4	Mladi radnici (15-18 years), sa kojim sakupljači sklapaju ugovor, se ne angažiraju za rad koji može biti opasan po njihovo zdravlje, bezbjednost i koji može da ugrozi njihov razvoj.	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa sakupljačima Ocjena rizika aktivnosti sakupljanja 	X		X	1
	3.1.5	Ukoliko ipak ima nekoliko djece sa kojima je sklopljen ugovor: Djeca (< 15 godina) nikad ne rade posao opasan po njihovo zdravlje, bezbjednost i koji može da ugrozi njihov razvoj.	<ul style="list-style-type: none"> Ocjena rizika rada na sakupljanju 	X		X	1
	3.2.1	Djeca pomažu svojim roditeljima: Djeca mlađa od 12 godina obavljaju samo mali dio aktivnosti oko sakupljanja (manje od otprilike 2 sata/dnevno redovnog rada).	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa sakupljačima i drugim ljudima iz zajednice sakupljača Pregled aktivnosti sakupljanja Kompanija nadzire situaciju u pogledu sakupljanja sa aspekta rada djece 	X		X	2
	3.2.2	Djeca pomažu svojim roditeljima: rad djece < 12 godina nikad ne ugrožava obrazovni i fizički razvoj i nije opasan niti težak. Djeca uvijek rade pod nadzorom.	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa sakupljačima Ocjena rizika aktivnosti sakupljanja Informacije iz lokalnih NVOa 	X		X	2
	3.2.3	Ukoliko ima mnogo djece <12 godina koja ZNAČAJNO rade na sakupljanju za svoje porodice ili ako ima djece radnika/sakupljača sa kojom je sklopljen ugovor, kompanije zajedno sa sakupljačima kreiraju plan kako postepeno smanjiti/eliminirati rad djece i poboljšati prisustvo u školi	<ul style="list-style-type: none"> Plan eliminacije rada djece 	X			1

Slijedeći ISSC-MAP Standard odjeljak (=Principu 4 u ISSC-MAP Standardu) mora biti ispunjen od strane svih onih koji apliciraju za FairWild (samo dodatna kontrola u slučaju da kompanija nije ISSC certificirana).

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₃
				Voda sakupljača	Upravnik prerade ⁴	Certifikator	
Princip 4: Poštovanje Običajnog Prava							
Običajno pravo lokalne zajednice i autohtonog stanovništva na korištenje i upravljanje područjem sakupljanja i resursima samoniklih MAP će biti priznato i poštovano.							
4.1 Tradicionalna upotreba, pravo pristupa, i kulturalno naslijeđe Lokalne zajednice i autohtono stanovništvo sa zakonskim ili običajnim pravom posjedovanja ili pravom upotrebe zadržava kontrolu nad operacijama sakupljanja MAPa u mjeri neophodnoj za zaštitu svojih prava ili resursa.	4.1.1	Raspoloživo je znanje zakonskog ili običajnog prava, tradicionalnog korištenja i kulturalnog i religijskog značaja MAPa i drugih vrsta i njihovih staništa	<ul style="list-style-type: none"> Dokumentacija o tradicionalnoj upotrebi MAPa i područja sakupljanja kao i o kulturalnom i religijskom značaju Dokumenti sa sakupljenim informacijama Informacije od lokalnih grupa/ autohtonog stanovništva Konsultacije sa relevantnim organima vlasti i specijalistima 	X			2
	4.1.2	Tradicionalna prava korištenja / pristupa su uključena u plan upravljanja resursima / područjem sakupljanja (u skladu sa kriterijem 5.1)	<ul style="list-style-type: none"> Plan upravljanja 	X			2→1
	4.1.3	Sakupljanje MAP resursa poštuje kulturalni i religijski značaj MAPa i drugih vrsta i njihovih staništa (u skladu sa 4.1.1).	<ul style="list-style-type: none"> Dogovori sa lokalnim grupama / autohtonim stanovništvom Mape koje indiciraju lokaciju i granice ovih područja Intervju sa akterima 	X		X	1

³ Kategorije prioriteta: 1: Glavne obaveze = minimalni zahtjevi
2: Manje obaveze = standardni zahtjevi
3: Preporuke

⁴ Upravnik Prerade ili Glavni Upravnik Kompanije, ko god je zadužen za zapošljavanje radnika i zaposlenika (te stoga mora osigurati fer uslove rada).

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₃	
				Voda sakupljača	Upravnik pregrade ⁴	Certifikator		
	4.1.4	Potencijalni uticaj aktivnosti sakupljanja MAP na pravo na tradicionalnu upotrebu, i pravo pristupa i kulturalno naslijeđe u području sakupljanja (na osnovu indikatora 4.1.1) su definirani (uključujući priliv sakupljača).	<ul style="list-style-type: none"> Analiza rizika potencijalnog uticaja Sveukupni uticaj 	X		X	2→1	
	4.1.5	Poduzimaju se mjere da se izbjegnu gubici ili štete koje imaju uticaj na zakonska ili običajna prava, resurse, zdravstvenu bezbjednost ili sredstva za život lokalne zajednice i autohtonog stanovništva (na osnovu indikatora 4.1.1).	<ul style="list-style-type: none"> Plan upotrebe Opšta procjena 	X		X	2→1	
	4.1.6	Fer kompenzacija se obezbjeđuje u slučaju takvog gubitka ili štete.	<ul style="list-style-type: none"> Dokazi (npr. evidencija dokumenata) o konsultacijama / rješavanju sukoba Intervju aktera 	X			2→1	
	4.1.7	Raspoloživost, pristupačnost i kvalitet resursa ljekovitog bilja za lokalnu i tradicionalnu upotrebu (na osnovu indikatora 4.1.1) nisu narušeni ili umanjeni kroz komercijalno sakupljanje.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija o konsultacijama sa lokalnim zajednicama i autohtonim stanovništvom u pogledu raspoloživosti, pristupačnosti i kvalitete resursa ljekovitog bilja Ekskluzivna područja sakupljanja Intervju aktera 	X		X	2→1	
	4.1.8	Kod rješavanja žalbi koriste se odgovarajući i efektivni mehanizmi.	<ul style="list-style-type: none"> Dokazi (e.g. dokumentacija) o konsultacijama / rješavanju konflikata sa lokalnim zajednicama i autohtonim stanovništvom u pogledu aktivnosti sakupljanja MAPa Opšta procjena 	X			2→1	
4.2	Podjela koristi Dogovori sa lokalnim zajednicama i autohtonim stanovništvom se baziraju na odgovarajućem i adekvatnom znanju o vlasništvu MAP resursa, zahtjevima upravljanja i vrijednosti resursa.	4.2.1	Postoji dogovor sa lokalnim zajednicama i autohtonim stanovništvom o upotrebi resursa.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija o sporazumu/dokumentu 	X			2
		4.2.2	Dogovori su u skladu sa relevantnim državnim zakonima i pravilnicima u pogledu pristupa i podjele koristi.	<ul style="list-style-type: none"> Državno zakonodavstvo / pravilnici 	X			1
		4.2.3	U pogledu korištenja tradicionalnog znanja: Informirana saglasnost je data od strane izvorne zajednice, a postignuti su i obostrano dogovoreni uslovi za pristup tom znanju i jednaku distribuciju koristi koje proističu iz korištenja znanja.	<ul style="list-style-type: none"> Dokumenti o dogovoru Intervju aktera 	X		X	2→1
		4.2.4	Postoje dokazi o prethodnoj informiranoj saglasnosti (PIS ⁵), a obostrano dogovoreni uslovi (ODU ⁶) u pogledu pristupa u genetske resurse, odgovornost upravljanja, i delegiranje kontrole drugim agencijama.	<ul style="list-style-type: none"> Ugovori i dogovori uključuju dokaze o ranijoj prethodnoj informiranoj saglasnosti (PIS); i izjavu o obostrano dogovorenim uslovima (ODU) 	X			2→1
		4.2.5	Dogovori o pristupu resursima i podjeli koristi odražavaju raspoloživo naučno, lokalno, industrijsko znanje/informacije kao i znanja/informacije iz drugih izvora u pogledu trenutne i anticipirane vrijednosti resursa.	<ul style="list-style-type: none"> Dokument o dogovoru Evidencije, izvještaji ili drugi dokazi koji odražavaju vrijednost resursa Opšta procjena 	X		X	2→1
		4.2.6	Mehanizmi za podjelu koristi se shvataju kao fer od strane korisnika.	<ul style="list-style-type: none"> Izjave korisnika Intervju aktera 	X		X	2→1
		4.2.7	Dogovori dozvoljavaju nove informacije i promjenu lokalnih uslova koji imaju uticaja na te zajednice.	<ul style="list-style-type: none"> Dokumenti o dogovoru Opšta procjena 	X		X	2→1

5 PIS (prethodna Informirana saglasnost) = PIC (prior informed consent) prim prev

6 ODU (obostrano dogovoreni uslovi) = MAT mutually agreed terms prim prev

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₃
				Voda saku pljača	Uprav nik pre rad e ⁴	Cer ti fi kat or	
	4.2.8	Sakupljanje i prerada sakupljenih samoniklih MAP proizvoda se provodi na način da jača i potiče raznovrsnost lokalne ekonomije.	<ul style="list-style-type: none"> Dokazi o razumnom obezbjeđenju lokalnog zapošljavanja Lokalno vlasništvo nad investicijama u operacije sa sakupljenim samoniklim MAP Opšta ocjena 	X			1
Princip 5: FairTrade je koristan za sakupljače i njihove zajednice FairTrade minimizira posrednike u trgovini, osigurava sakupljačima fer cijenu za sakupljenu robu i dozvoljava razvoj drštvene zajednice kroz sredstva koja se ostvare kroz fond FairTrade premija.							
5.1 Transparentna Kalkulacija Troškova Transparentna kalkulacija troškova dozvoljava pregovaranje oko fer cijene između kompanije i sakupljača kao i kupca/prometnika	5.1.1	Kompanija koja se bavi sakupljanjem predstavlja barem bazičnu kalkulaciju troškova. Ova kalkulacija uključuje troškove sakupljanja, cijene plaćene sakupljačima, troškove otkupa & prerade, operativne troškove & profit kao i prodajne cijene. Troškovi sakupljanja zahtijevaju detaljno prikupljanje podataka o sakupljanju na osnovu procjene resursa i održivog upravljanja resursima i plana upravljanja koji se implementira, a odnosi se na vrstu/područje (npr. mora biti ekonomski moguće izdati dozvolu za sakupljanje). Održivo upravljanje resursima uključuje odlučivanje o tome da li su resursi uopšte sakupljeni/brani u kontekstu FairWild.	<ul style="list-style-type: none"> Kalkulacija troškova 	X			2
	5.1.2	Kod uspostavljanja cijena sa sakupljačima kompanija ima na umu da će sakupljači zaraditi fer udio od profita i da oni treba da dobiju nešto više cijene budući da oni ne dobivaju nikakve socijalne beneficije koje zaposlenici dobivaju (uz veoma nesiguran prihod)	<ul style="list-style-type: none"> Mehanizmi uspostave cijena i kalkulacija troškova 	X			2
5.2 Plaćanje Sakupljača Kompanija koja se bavi sakupljanjem dogovara sa sakupljačima oko fer cijena i efektivno plaća dogovorene cijene na vrijeme.	5.2.1	Kompanija daje dovoljno informacija vezanih za vlastitu kalkulaciju troškova (npr. organizaciji sakupljača) sa ciljem da dozvoli otvorenu diskusiju o cijenama koje su plaćene sakupljačima.	<ul style="list-style-type: none"> Kalkulacija troškova Intervju sa predstavnikom organizacije sakupljača. 	X		X	2
	5.2.2	Sakupljačima se uvijek plaća u razumnom vremenskom periodu nakon isporuke proizvoda i u skladu sa iznosom koji je sa njima dogovoren. <i>Prva certifikacija → ok ukoliko su jasni planovi/dogovor da se plaća na vrijeme u budućnosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> Isporuka robe od strane sakupljača i evidencija plaćanja Intervju sa otkupljivačima odgovornim za sakupljače 	X		X	1
	5.2.3	Sakupljači su plaćeni na način koji njima odgovara (gotovina, normalno).	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija plaćanja Intervju sa sakupljačima 	X		X	2
	5.2.4	Sakupljači dobivaju barem nešto višu cijenu za održivo sakupljene proizvode nego od lokalnih prometnika (Prva certifikacija → ok ukoliko su takve cijene planirane)	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija plaćanja Informacije o lokalnim cijenama (od sakupljača sa kojima nije sklopljen ugovor, itd.) 	X X		X	1
	5.2.5	Sakupljačima se plaća akontacija ukoliko postoji zahtjev (npr. 20% procjenjene vrijednosti prodaje). <i>U slučaju novih sakupljača ili značajne zloupotrebe od strane sakupljača u prošlosti, ovaj zahtjev može biti zanemaren.</i>	<ul style="list-style-type: none"> Ugovor/ugovor o akontaciji Intervju sa organizacijom sakupljača 	X X		X	
5.3 Prometnici posrednici i asortiman proizvoda FairTrade minimizira	5.3.1	Ukoliko ovisnost sakupljača o jednom proizvodu (veoma limitirana grupa proizvoda) predstavlja veoma ozbiljan ekonomski problem, kompanija koja se bavi sakupljanjem čini razumne napore da promovira raznorodnost proizvoda.	<ul style="list-style-type: none"> Dugoročna trgovinska politika / strategija kompanije Komunikacija sa kupcima Intervju sa generalnim upravnikom 	X		X	2

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₃
				Voda saku pljača	Uprav nik prerad e ⁴	Cer- ti- fikat or	
posrednike u prometu i ima na umu dugoročne interese sakupljača	5.3.2	Trgovinski odnos između kompanije i sakupljača (osobe ili porodice koja trenutno obavlja sakupljanje) uključuje ne više od jednog prometnika/posrednika sakupljača koji prima, za lokalne uslove uobičajenu maržu za svoje usluge (ili samo ugovorno vezan personal koji se bavi okupom).	<ul style="list-style-type: none"> • Procedure otkupa • Poređenje cijena koje se plaćaju prometniku sa cijenama koje se plaćaju sakupljaču • Ukoliko je neophodno uporedni podaci od drugih lokalnih prometnika. 	X		X	2
5.4 Upotreba FairTrade Premije Čim se dobije bilo koja FairTrade premija, ona se transparentno doznava u fond premija, a odluka o upotrebi se donosi demokratskim putem.	5.4.1	Odluka o upotrebi FairTrade premije se donosi na skupštini sakupljača ili na FairTrade komisiji koja u svom sastavu ima barem dva sakupljača.	<ul style="list-style-type: none"> • Odluka ili Zapisnik sa skupštine sakupljača ili komisije fonda • Lista članova komisije fonda ukoliko je to relevantno 	X			2
	5.4.2	Ukoliko se odluka o korištenju sredstava fonda donosi od strane komiteta (ne od strane skupštine sakupljača), sakupljači su obaviješteni o aktivnostima fonda i u osnovi podržavaju projekte.	<ul style="list-style-type: none"> • Lista članova komisije fonda ukoliko je to relevantno • Informacije sakupljačima (date na sastancima ili treninzima, pisane informacije) • Intervju sa sakupljačima 	X		X	2
	5.4.3	Bilo koja FairTrade premija uplaćena u fond FairTrade premija je odgovorno administrirana, a njena upotreba dobro dokumentirana.	<ul style="list-style-type: none"> • Knjigovodstveni dokumenti FairTrade-a (svi troškovi su proknjiženi) 	X			1
	5.4.4	Komisija fonda premija ili odbor piše svake godine kratki izvještaj o svim aktivnostima koje su finansirane iz sredstava fonda (uz detaljan budžet).	<ul style="list-style-type: none"> • Izvještaj aktivnosti Fonda (trenutne i planirane aktivnosti) 	X			2
	5.4.5	Evidencija o troškovima plaćenim iz fonda odgovara potrošenom iznosu i aktivnostima o kojima je napravljen izvještaj u godišnjem izvještaju o fondu.	<ul style="list-style-type: none"> • Knjigovodstveni dokumenti FairTrade-a (svi troškovi su proknjiženi) 	X			2
	5.4.6	Efektivna upotreba FairTrade fonda premija je u osnovi za dogovorene projekte (prihvatljivi mali drugi troškovi).	<ul style="list-style-type: none"> • Knjigovodstvo FairTrade fonda • Izvještaj o aktivnostima FairTrade fonda & odluke o korištenju premija 	X	X		2
	5.4.7	Korištenje FairTrade premija bi trebalo da bude prevashodno za socijalne projekte. Ukoliko grupa smatra neophodnim također može biti korišteno za ulaganja u biznis (ali ne za pokrivanje tekućih troškova vođenja biznisa).	<ul style="list-style-type: none"> • Procjena implementiranih projekata (Izvještaj aktivnosti FairTrade fonda) 	X			2

SEKCIJA II: FER USLOVI RADA ZA RADNIKE

Primjenjuje se na sve zaposlenike i radnike certificirane kompanije, npr. na jedinice za preradu kompanije, ali i na zaposlene/ugovorom vezane kadrove na terenu. (Prava sakupljača su posebno izlistana jer oni nisu aktuelni "radnici")

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ₅
				Voda saku pljača	Uprav nik prerad e ⁶	Cer- ti- fikat or	
Princip 6: Fundamentalni principi i prava na poslu se poštuju							
Poslodavac poštuje bazične ljudske vrijednosti i osnovna prava na poslu.							
6.1 Nema prisilnog rada Radnici rade dobrovoljno i ne zadržavaju se protiv njihove volje.	6.1.1	Nema indikacija o prisilnom radu	<ul style="list-style-type: none"> • Informacije iz medija i NGOova • Opšta ocjena 			X	1
	6.1.2	Porodica i članovi porodice radnika imaju pravo na drugo zaposlenje (izuzetak nije ni glavni radnik).	<ul style="list-style-type: none"> • Članovi porodice rade negdje drugo • Svjedočenja radnika 		X		2
	6.1.3	Poslodavac ne zadržava dokumente (npr. ličnu kartu) duže od vremena koje je predviđeno zakonom.	<ul style="list-style-type: none"> • Svjedočenja radnika • Datoteka kadrova 		X	X	1

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁵
				Voda saku pljača	Uprav nik prepra de	Cer- ti- fikat or	
	6.1.4	Nema nikakvog vida manipulacije koja bi spriječila radnika da napusti posao (npr. zadržavanje plaća ili beneficija, zaduživanje)	<ul style="list-style-type: none"> Sadržaj ugovora Svjedočenja radnika Informacije iz sindikata, NGOova, predstavnika radnika 		X	X X	1
6.2 Sloboda Udruživanja i Kolektivnog pregovaranja Radnici imaju pravo da se priključe ili kreiraju sindikate radnika ili alternativne organizacije koje će predstavljati njihove interese u odnosu na poslodavca i da kolektivno pregovaraju.	6.2.1	Poslodavac dozvoljava aktivnosti udruživanja i kolektivno pregovaranje i ne sprečava predstavnike sindikata da se sreću sa radnicima.	<ul style="list-style-type: none"> Svedočanstva radnika Svedočanstva sindikata /predstavnika radnika Prisustvo / dokumentacija aktivnih sindikata ili organizacija radnika Kolektivni ugovori 		X	X	1
	6.2.2	Poslodavac pruža bar osnovne informacije radniku vezane za slobodu udruživanja & kolektivnom pregovaranju	<ul style="list-style-type: none"> Informacije namjenjene radnicima o njihovim pravima (npr. oglasna poča; u ugovoru, itd.) 			X	2
	6.2.3	Nema indikacija o diskriminaciji zbog članstva u sindikatu ili aktivnosti u sindikatu (ili aktivnostima u drugim vrstama organizacijama radnika).	<ul style="list-style-type: none"> Svjedočenja radnika članova sindikata Lista nedavnih otpusta, disciplinskih mjera 		X	X	1
	6.2.4	Poslodavac ili uprava ne prisustvuju sastancima radnika (osim ako to nije traženo).	<ul style="list-style-type: none"> Zapisnici sa sastanaka radnika Svjedočenja radnika članova sindikata 		X	X	1
6.3 Nema Rada Djece Djeca (<15 god.) nisu zaposlena. Sva djeca koja još uvijek rade i svi mladi radnici (16-18) ne rade posao koji je opasan. Ukoliko djeca još uvijek rade postoje adekvatni programi koji im dozvoljavaju da pohađaju školu.	6.3.1	Nema djece mlađe od 15 godina koja rade u organizaciji (osim nekog veoma lakog posla kao što je povremeno donošenje čaja).	<ul style="list-style-type: none"> Dosjei radnika Posjete proizvodnim pogonima- intervjui mladolikh radnika 		X	X	2
	6.3.2	Djeca se nisu angažirana na poslovima koja su opasna po njihovo zdravlje, bezbjednost i koji mogu da ugroze njihov razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Inspekcija radnih mjesta djece radnika Radni izvještaji/sistematizacija radnih mjesta djece radnika 		X	X	1
	6.3.3	Mladi radnici se ne angažiraju na poslovima koji su opasni po zdravlje, bezbjednost i koji mogu da ugroze njihov razvoj.	<ul style="list-style-type: none"> Inspekcija radnih mjesta mladih radnika Radni izvještaji/sistematizacija radnih mjesta djece radnika 		X	X	1
	6.3.4	Mladi radnici se nikada ne angažiraju na poslovima koji ne odgovaraju njihovom uzrastu i starosti (previše kompleksni /teški/opasni, itd.).	<ul style="list-style-type: none"> Inspekcija radnih mjesta mladih radnika Radni izvještaji/sistematizacija radnih mjesta mladih radnika Svjedočenja radnika 		X	X	2
	6.3.5	Mladi radnici & djeca radnici: rad ne utiče na njihovo obrazovanje, normalno prisustvo nastavi.	<ul style="list-style-type: none"> Svjedočenja mladih radnika Dokumentacija prisustva nastavi Politika Kompanije 		X X	X	2
	6.3.6	Ukoliko uopšte ima djece radnika: kompanija obezbjeđuje obrazovanje ili specifičnu edukaciju i obuku	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija o plaćanju školarine ili školskih programa 		X		3
	6.3.7	Nema novog regrutovanja djece ispod <15 za rad	<ul style="list-style-type: none"> Dosjei radnika Intervju sa kadrovikom 		X	X	1
	6.3.8	Radno vrijeme djece radnika starih od 12 do 14 godina ne prelazi 7 sati/dnevno uključujući put u školu, ima dovoljno vremena za odmor.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija radnog vremena / evidencija plaćanja djece radnika Svjedočenja djece radnika 		X	X	1
	6.3.9	Radno vrijeme mladih radnika starih od 15 do 17 godina ne prelazi 10 sati/dnevno uključujući put u školu, ima dovoljno vremena za odmor.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija radnog vremena / evidencija plaćanja mladih radnika Svjedočenja mladih radnika 		X	X	2
	6.3.10	Ukoliko još uvijek ima ili je bilo u prošloj godini djece radnika: Kompanija ima zadovoljavajuću politiku i programe za korekciju rada djece, i obezbjeđuje odgovarajuću podršku da bi omogućila toj djeci da prisustvuju i ostanu u školi sve dok ne odrastu.	<ul style="list-style-type: none"> Dosjei radnika iz prošle godine Politika kompanije o izmjeni rada djece, programi koji podržavaju prisustvo u školi, itd. 		X X		2
6.4 Nema Diskriminacije Nema diskriminacije kod	6.4.1	Nema indikacija o sistematskoj diskriminaciji (razlikovanju, isključivanju ili preferiranju) u pogledu nagrađivanja (plaće i pogodnosti).	<ul style="list-style-type: none"> Upoređivanje plaća različitih radnika, naročito potencijalno / tradicionalno diskriminiranih grupa 			X	1

	Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁵	
					Voda saku pljača	Uprav nik pre rad e ⁶	Cer ti fi kat or		
	zapošljavanja, plaćanja, pristupa treninzima, promociji, prestanka, pogodnosti ili penzionisanja na osnovu rase, klase, nacionalnog porijekla, religije, starosti, nesposobnosti/invalidnosti, spola, bračnog stanja, seksualne orijentacije, HIV / Aids-a, članstva u sindikatima ili političkim organizacijama.	6.4.2	Nema indikacija o sistematskoj diskriminaciji (razlikovanju, isključivanju ili preferiranju) u pogledu mogućnosti (obuka, promocija).	<ul style="list-style-type: none"> Upoređivanje pozicija radnom mjestu, naročito potencijalno /tradicionalno diskriminiranih grupa Svjedočenja predstavnika radnika 			X	2	
6.4.3		Nema indikacija o sistematskoj diskriminaciji kod prakse zapošljavanja.	<ul style="list-style-type: none"> Liste kadrova Politika zapošljavanja kompanije Intervju sa kadrovikom 		X		X	2	
6.4.4		Nema indikacija o diskriminatornom ponašanju tj. gestikuliranja, upotrebe izraza, fizičkog kontakta koji predstavlja prisiljavanje na seks, prijetnji, zloupotrebe ili izrabljivanja.	<ul style="list-style-type: none"> Svjedočenja radnika Informacije iz sindikata ili predstavnika radnika 			X	X	1	
6.4.5		Poslodavac se aktivno angažira da smanji diskriminaciju među radnicima i da poveća uzajamno postovanje i dobru interakciju između različitih grupa radnika (npr. kulturne, obrazovne aktivnosti).	<ul style="list-style-type: none"> Politika kompanije Edukacija i programi podizanja svijesti o ne-diskriminaciji Kulturni događaji Dokumentacija o informacijama radnicima Svijest rukovodioca radnika 		X	X		X	3
6.5	Disciplinske mjere Disciplinske mjere su transparentne i ne uključuju fizičko kažnjavanje, verbalno vrijeđanja ili druge forme zastrašivanja	6.5.1	Nema fizičkog kažnjavanja.	<ul style="list-style-type: none"> Jasne instrukcije rukovodiocima / upravniciima radnika (mogu biti i usmene) Svjedočenja radnika & izgled 		X		X	1
6.5.2		Nema indikacija da disciplinske mjere ugrožavaju dignitet i osnovna ljudska prava.	<ul style="list-style-type: none"> Jasne instrukcije rukovodiocima / upravniciima radnika (mogu biti i usmene) ukoliko se otvori to pitanje Svjedočenja radnika 		X		X	1	
6.5.3		Disciplinske mjere su fer i transparentne.	<ul style="list-style-type: none"> Politika kompanije Svjedocanstvo upravnika personala Evidencija o disciplinskim mjerama ili skorajšnjim otpustima 		X	X		2	
6.6	Zdravlje & Sigurnost Obezbjediće se sigurna i higijenska radna sredina. Poduzeti su adekvatni koraci prevencije nesreća i povreda koje proističu ili se javljaju u toku radnog procesa.	6.6.1	Razumljivi znaci upozorenja izloženi na svim glavnim mjestima gdje se javlja opasnost (ukoliko je ima).	<ul style="list-style-type: none"> Znaci upozorenja (provjereni tokom inspekcije) 		X		2	
6.6.2		Aparati za gašenje požara su postavljeni (dostupni i zadovoljavajuće održavani).	<ul style="list-style-type: none"> Aparati za gašenje požara (provjereni tokom same inspekcije) 		X		1		
6.6.3		Na vidljivom mjestu izložene barem bazične procedure koje se primjenjuju u hitnim stanjima zajedno sa važnim brojevima.	<ul style="list-style-type: none"> Izložene procedure koje se primjenjuju u hitnim stanjima Ukoliko nisu izložene, radnici znaju šta uraditi u hitnim stanjima 		X	X	1		
6.6.4		Izlazi za slučaj opasnosti su slobodni i bez prepreka i jednostavi za pronaći (u malim jedinicama dovoljna su ulazna vrata).	<ul style="list-style-type: none"> Postoje indikacije (u malim jedinicama nisu nepohodne indikacije) 		X		1		
6.6.5		Radno mjesto, mašine i oprema su sigurni i bez rizika po zdravlje (u skladu sa dobrim industrijskim standardima).	<ul style="list-style-type: none"> Ocjena rizika o tome da li postojeće mašine predstavljaju potencijalnu opasnost za radnike (uklj. posmatranje radnika kako rukuju opasnim mašinama) 		X	X	2		
6.6.6		Radnici su barem sveobuhvatno informirani o riziku na radnom mjestu (bolje: radnici su dobro obučeni).	<ul style="list-style-type: none"> Svjedočenja radnika Evidencija treninga radnika Intervju sa rukovodiocem radnika 		X	X	1		
6.6.7		Dovoljna i dobro održavana oprema za prvu pomoć je na raspolaganju na licu mjesta.	<ul style="list-style-type: none"> Oprema za prvu pomoć Svijest radnika/rukovodioca radnika o procedurama u slučaju nesreće 		X	X	1		

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁵
				Voda saku pljača	Uprav nik prepra de ⁶	Cer ti fikat or	
	6.6.8	Uredna evidencija o nesrećama na poslu i bolestima vezanim za posao (ili nikad nije bilo nesreća/bolesti).	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija o nesrećama /bolestima Dosjei zaposlenih: sve više povreda/izostanaka sa posla zbog nesreća /bolesti Intervju sa rukovodiocem radnika 		X	X	2
	6.6.9	Nesreće vezane za posao: zdravstvena zaštita pokrivena/zdravstvena zaštita na teret kompanije i kompanija plaća zdravstvenu zaštitu (ili osiguranje).	<ul style="list-style-type: none"> Dokumentacija o svim nesrećama vezanim za posao i plaćanje zdravstvenih usluga (ukoliko ih ima) Politika kompanije /osiguranje u slučaju nesreće vezane za posao 		X		2
	6.6.10	Specijalne riziko grupe kao što su trudnice i djeca su u potpunosti isključeni iz nerazumnog/potencijalno opasnog posla.	<ul style="list-style-type: none"> Svijest rukovodioca radnika o zaštiti, trening rukovodioca radnika Plan raspodjele posla 		X		2
	6.6.11	Obezbijedena adekvatna zaštita od buke, prašine, svjetla i izlaganja hemikalijama, ažurira/održava se i efektivno prati/primijenjuje.	<ul style="list-style-type: none"> Postoji zaštitna odjeća itd. (ukoliko je potrebna za tip mašina koji se koristi) Instrukcije radnicima 		X	X	2→1
	6.6.12	Ukoliko je zdravlje i sigurnost problem u kompaniji, komisija za sigurnost ili uprava radi na poboljšanju situacije.	<ul style="list-style-type: none"> Zapisnici sastanaka Komisije za sigurnost ili Intervju sa glavnom osobom iz uprave/osobom zaduženom za bezbjednost Plan unapređenja, sugestije organizacije radnika 		X	X	2→1
	6.6.13	Stanje osvetljenja na radnom mjestu je zadovoljavajuće za odgovarajuće zadatke.	<ul style="list-style-type: none"> Inspekcija mjesta Intervju radnika 		X	X	2
	6.6.14	Dobar kvalitet zraka / temperature: dovoljno svjež zrak & adekvatna temperatura (prema lokalnim standardima rada).	<ul style="list-style-type: none"> Inspekcija mjesta Intervju radnika 		X	X	2
	6.6.15	Pristup pitkoj vodi dobrog kvaliteta: odgovarajući pristup, besplatan.	<ul style="list-style-type: none"> Izvori pitke vode Bilo kakva izdvajanja za pitku vodu? 		X	X	1
	6.6.16	Radnici mogu konzumirati/pripremati hranu u skladu sa vlastitim običajima na čistom mjestu.	<ul style="list-style-type: none"> Postoji prostor za ručavanje i odgovarajuće je higijene 		X		2
	6.6.17	Ukoliko postoji smještaj za zaposlene: siguran& dovoljan smještaj u skladu sa lokalnim standardima, higijenski (lokalni standardi).	<ul style="list-style-type: none"> Dovoljan minimum namještaja Maksimalan broj stanovnika na datom području Dovoljna & zadovoljavajuća higijena 		X	X	2

Princip 7: Kompanija je društveno odgovoran poslodavac i obezbjeđuje dobre uslove rada (KOMPANIJE > 10 RADNIKA)⁷

Svi radnici uživaju dobre uslove rada kako je opisano u međunarodnim standardima rada kao i u standardima najbolje industrijske prakse.

7.1 Ugovori & Odnos između poslodavca i radnika Zaposlenje se zasniva na ugovornom odnosu između poslodavca i radnika. Poslodavac informira radnike	7.1.1	Postoje pisani ugovori o zaposlenju barem za stalno zaposlene.	<ul style="list-style-type: none"> Ugovori 		X		1
	7.1.2	U roku jedne godine od nakon certifikacije svi radnici imaju pisani ugovor (čak i za privremeni/sezonski rad).	<ul style="list-style-type: none"> Ugovori 		X		2→1
	7.1.3	Svi radnici koji bi trebali da imaju ugovor (u skladu sa sistemom koji se koristi), trenutno imaju kompletan i korektan ugovor (prihvaća se ako nekoliko ugovora nije korektno/nedostaje, ali radnici imaju efektivno ista prava).	<ul style="list-style-type: none"> Dosjei zaposlenih 		X		2

⁷ Kriteriji Principa 7 se primjenjuju samo na veće kompanije koje se bave preradom sa značajnom radnom snagom, koje se definiraju kao kompanije sa više od app. 10 radnika, inpr. > 10 radnika ukupno (radnici u uredima, prerada/pakiranje/skladištenje, kadar koji se bavi savjetodavnim aktivnostima kod sakupljanja, kadar koji se bavi otkupom, itd.) u periodu dužem od 2 mjeseca /godišnje ili više od 20 radnika u periodu od barem 2 sedmice. Za manje kompanije: preporučena praksa

	Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁵
					Voda saku pljača	Uprav nik pre rad e ⁶	Cer ti fi kat or	
	o njihovim pravima i obavezama kroz ugovore i internu komunikaciju.	7.1.4	Ugovor sadrži informacije o opisu posla, svrsi posla, radnom vremenu, tipu i količini sredstava, uključujući i prekovremeni rad, odmor i društvene pogodnosti itd.	• ugovor		X		2
		7.1.5	Radnici su (0) nikako (1) dovoljno (2) dobro informirani o svojim obavezama i pravima.	• Intervju radnika			X	2
		7.1.6	Postoji (izuzetno) pozitivna radna atmosfera sa dobrom interakcijom između poslodavca i radnika.	• Intervju radnika • Evidencija o socijalnim /kulturalnim internim događajima, itd.		X	X	3
		7.1.7	Poslodavac nudi radnicima dobro obrazovanje i kontinuiran trening (najbolje: sa certifikatima/zvaničnim kvalifikacijama o treninzima).	• Politika treninga & programi, programi za početnike • Certifikati treninga		X X		2
7.2	Plaće Plaće i beneficije plaćene za standardnu radnu sedmicu zadovoljavaju, minimalno, državne zakonske standarde ili, ukoliko oni ne postoje, industrijske granične standarde. U svakom slučaju plaće bi uvijek trebalo da budu dovoljne da se zadovolje bazične potrebe.	7.2.1	Plaće svih radnika su barem u skladu sa minimalnim zvaničnim plaćama (ukoliko nema takvih podataka) sa industrijskim graničnim standardima*. (U slučaju plaćanja na normu - plata za proizvedeno, izračunati prihod jednog običnog dana proizvodnje bez prekovremenog). * u slučaju industrije-normalne plaće su uvijek ispod zvaničnog minimuma – ok ukoliko postoji pisani plan da se plate minimalne plaće u okviru jedne godine.	• Pleće su u ugovorima ili dosijeu zaposlenih • Uporediti sa minimalnim plaćama		X X X	X	1
		7.2.2	Isplaćene plaće su dovoljne da se zadovolje barem bazične potrebe radnika i njegovih porodica.	• Procjena-poređenje plaća sa prosječnim troškovima života (informacije od NGO-ova i drugih kvalitativnih izvora informacija)		X	X	2
		7.2.3	Trening sesije ili druga vrsta neproaktivnog rada (izuzimajući radno vrijeme izgubljeno zbog vremenskih uslova) je isplaćen prema prosječnoj visini plaće.	• Ugovorna pravila • Evidencija plaća • Intervju sa radnicima		X X	X	2
		7.2.4	Neproaktivno vrijeme zbog loših vremenskih uvjeta itd. je plaćeno, iako u sniženom iznosu.	• Ugovori • Evidencija plaća		X X		2
		7.2.5	Ukoliko se nudi smjestaj ili drugi vid naknade, radnik može slobodno izabrati tip naknade koji mu odgovara (npr. gotovinu umjesto smjestaja).	• Intervju sa radnicima • Ugovor ili drugi sa tim povezan sporazum		X	X	2
		7.2.6	Izdvajanja za hranu i smjestaj su u skladu sa lokalnim cijenama.	• Opšta procjena		X	X	1
		7.2.7	Plaćanja radnicima su redovna i pravovremena.	• Evidencija plaća • Intervju sa radnicima		X	X	1
		7.2.8	Isplate su dobro dokumentorane.	• Evidencija isplata		X		1
7.3		Radno vrijeme Radno vrijeme je u skladu sa državnim zakonima o radu i ne prelazi međunarodno priznati maksimum sedmičnih sati. Postoji adekvatan broj dana i perioda odmora, ča i u vrijeme najveće špice.	7.3.1	Normalni sedmični radni sati su u skladu sa državnim zakonima o radu.	• Dokumentacija o radnom vremenu (može biti uključena u dokumentaciju o plaćama)			
	7.3.2		Obično sedmični radni sati ne prelaze 48 sati.	• Dokumentacija o radnom vremenu • Intervju sa radnicima • Informacije od NGO-ova i dr.		X	X X	2
	7.3.3		Ok Dokumentacija o radnim satima i prekovremenom radu.	• Dokumentacija o radnom vremenu				1
	7.3.4		Prekovremeni rad je obavezan za radnike samo tokom špice (manje od 6 sedmica/godišnje); (najbolje: samo dobrovoljci).	• Pravila o prekovremenom radu su u ugovoru • Politika prekovremenog rada • Plan preraspodjele rada		X X X		2
	7.3.5		Prekovremeni rad ne prelazi 12 sati /sedmično.	• Dokumentacija o radnom vremenu u špici sezone				2

	Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁵
					Voda saku pljača	Uprav nik pre rad e ⁶	Cer ti fi kat or	
		7.3.6	Prekovremeni rad se plaća u skladu sa lokalnom legislativom; barem dodatno plaćen ili može da bude kompenziran kroz vrijeme (najbolje da se nadoknadi kroz uznos premije).	<ul style="list-style-type: none"> • Pravila prekovremenog rada u ugovoru • Stvarna evidencija u špici sezone 		X	X	2
		7.3.7	Pauze za odmor & dani odmora, čak i u vrijeme špice sezone, 1 dan na svakih 7-dana dogovoren i garantiran (može biti prosječno preko 2 sedmice u vrijeme špice). Adekvatan odmor tokom dana.	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacija radnog vremena u špici sezone • Intervju sa radnicima 		X	X	2
		7.3.8	Specijalno se razmatraju radnici koji zahtijevaju više fleksibilnosti u pogledu radnog vremena (roditelji, mladi radnici, radnici studenti itd.).	<ul style="list-style-type: none"> • Intervju sa radnicima • Plan raspodjele poslova • Intervju osobe koja priprema plan raspodjele poslova 		X	X	3
		7.3.9	Ukoliko je prekovremeni rad pitanje kojim se bavi kompanija: postoji pisani sporazum između radnika i poslodavca koji razmatra maksimum i minimum normalnih sedmičnih sati, godišnji broj sati, varijacije i periode tokom kojih se mogu desiti ove varijacije.	<ul style="list-style-type: none"> • Sporazum o prekovremenom radu 		X		2→1
7.4	Socijalna Sigurnost Poslodavac će obezbijediti pristup adekvatnim shemama u cilju podrške dobrobiti radnika kao što je socijalno osiguranje, penzioni fond, zdravstveno osiguranje, zdravstvena zaštita	7.4.1	Usklađenost sa državnim zakonima u pogledu društvenih beneficija (bolovanje, penzionisanje, trudničko odsustvo).	<ul style="list-style-type: none"> • Provjera u skladu sa regulativom koja razmatra socijalne beneficije • Trenutna izdvajanja i plaćanja u programe socijalne sigurnosti 		X	X	1
		7.4.2	Bazični obuhvat za penzionisanje (neovisno u odnosu na zakon) se garantira barem za sve stalno zaposlene.	<ul style="list-style-type: none"> • Evidencija o pezijskim beneficijama, izdvajanje pokazano kroz evidencije plaća 		X		2
		7.4.3	Bazični obuhvat za trudničko odsustvo i bolovanje (neovisno u odnosu na zakon) se garantira barem za sve stalno zaposlene.	<ul style="list-style-type: none"> • Trudničko odsustvo & bolovanje, evidencija beneficija u dosijeima zaposlenih • Izdvajanje pokazano kroz evidencije plaća 		X		2
		7.4.4	Radnici primaju dodatne socijalne beneficije kao što je dodatno zdravstveno osiguranje, osiguranje nezaposlenih, osiguranje u slučaju nesreće/smrti, članstvo u privatnim penzijskim fondovima obrazovnim fondovima itd.	<ul style="list-style-type: none"> • Evidencija socijalnih beneficija 		X		3
7.5	Jednak tretman različitih tipova radnika Uslovi rada radnika koji su u najnepovoljnijem položaju (najčešće ugovorni/sezonski rad) će biti postepeno poboljšani, a razlike u odnosu na stalno zaposlene će postepeno nestati.	7.5.1	U pogledu plaća, nema razlika između stalno i privremeno zaposlenih radnika za jednaku vrijednost (koristiti dnevni iznos za poređenje).	<ul style="list-style-type: none"> • Plaće u ugovorima • Efektivne plaće isplaćene (dokumentacija plaća) 		X	X	2
		7.5.2	U pogledu socijalnih beneficija & uslova rada, postoje samo male razlike između stalno i privremeno zaposlenih za rad jednake vrijednosti. ⁸	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacija plaća • Beneficije u skladu sa ugovorima 		X		2
		7.5.3	Ukoliko postoje bitne razlike između stalno i privremeno zaposlenih, uspostavlja se plan za postepeno poboljšanje u okviru 1 godine nakon certifikacije.	<ul style="list-style-type: none"> • Plan poboljšanja 		X		1
		7.5.4	Poslodavac NE zapošljava i ne otpušta radnike na kontinuiranoj osnovi da bi izbjegao plaćanje socijalne sigurnosti i beneficija.	<ul style="list-style-type: none"> • Sveukupna ocjena 			X	2
		7.5.5	Nema naznaka da se koristi pod-ugovaranje, rad kod kuće, pripravnički staž radi izbjegavanja redovnog zaposlenja ili direktnog ugovaranja.	<ul style="list-style-type: none"> • Sveukupna ocjena 			X	2

⁸ Jednake socijalne beneficije: radnik može imati pristup određenim shemama kao što je penzioni fond, itd, ili se može povećati plaća za iznos ekvivalentan plaćanju za socijalne beneficije stalno zaposlenim (npr. radnici bi zaradili nešto viši iznos nego što je to normalno u industriji, u što ne bi bile uključene takve socijalne beneficije).

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁵
				Voda sakupljača	Upravnik prerade ⁶	Certifikator	
	7.5.6	Kada se radi o podugovoru: uslovi rada podugovarača su u osnovi isti kao za radnika koji ima direktni ugovor za slične poslove.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa podugovaračem o socijalnim pitanjima Kvalitativna ocjena podugovarača, ukoliko je potrebno pregled-revizija podugovarača 		X	X	2
	7.5.7	Ukoliko ima radnika stranaca / imigranata: Poslodavac informira i, ukoliko to radnik želi, pomaže radniku kod dobivanja radne dozvole.	<ul style="list-style-type: none"> Intervju sa menadžerom Evidencija o pomoći pruženoj radniku kod traženja dozvole itd. 		X	X	2

SEKCIJA III: FAIRTRADE OBAVEZE KOMPANIJA KOJE SE BAVE SAKUPLJANJEM SAMONIKLOG BILJA PREMA KUPCIMA

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ⁹
				Kompanija	Kupac	Certifikator	
Princip 8: Kompanije koje se bave Sakupljanje Samoniklog Bilja teže ka fer i kvalitetnom savjesnom trgovinskom ponašanju							
Kompanije koje se bave sakupljanjem samoniklog bilja poštuju zajedničke FairTrade principe u trgovinskim odnosima sa svojim FairTrade kupcem.							
8.1 Odgovorni & transparentni trgovinski odnosi Kompanija koja se bavi sakupljanjem samoniklog ljekovitog bilja usko saraduje sa svojim klijentima na jasnim i transparentnim trgovinskim sporazumima	8.1.1	Kupoprodajne obaveze se pregovaraju na početku sezone među trgovinskim partnerima i utvrđuju u pismenoj formi specificirajući očekivane količine i kvalitet.	<ul style="list-style-type: none"> Prodajne obaveze 	X			2
	8.1.2	Kompanija je ispunila sporazum ili ako nije, našla je rješenje koje je dogovorila sa svojim klijentima.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa kupcima Prodaja u odnosu na sporazum 	X		X	2
	8.1.3	Kompanija predočava kupcu kalkulaciju troškova na njegov zahtjev (<i>i oni isto predočavaju svoju kalkulaciju troškova - pogledati 9.2</i>).	<ul style="list-style-type: none"> Kalkulacija troškova 				2
8.2 Upravljanje Kvalitetom Kompanija kontinuirano radi u pravcu poboljšanja i rješava probleme kvaliteta sa kupcem uz obostrani pristanak.	8.2.1	Kompanija kontinuirano radi u pravcu stalnog poboljšanja kvaliteta proizvoda.	<ul style="list-style-type: none"> Politika kvaliteta ili za to vezani interni trening ili interna komunikacija Intervju sa menadžmentom 	X		X	1
	8.2.2	Ukoliko je bilo bitnih problema sa kvalitetom, žalbe klijenta na kvalitet su rješene sporazumno uz definisanje posljedica (npr. povrat proizvoda) a kompanija je poduzela korake da poboljša situaciju.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa kupcem o problemima vezanim za kvalitet i žalbe na kvalitet Informacije od kupaca (također i tokom pregleda-revizije kupca) 	X		X	1
8.3 Korištenje preplate	8.3.1	Ukoliko je primljena bilo kakva preplata, ona se koristi da se unaprijed/na vrijeme plati sakupljačima ili bilo kakva druga mjera dogovorena sa trgovinski partnerom.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija o korištenju preplate Komunikacija sa kupcem 	X			1

⁹ Prioritetne kategorije: 1: Glavne obaveze – ono što se mora = minimalni zahtjevi
2: Manje obaveze = standardni zahtjevi
3: Preporuke

SEKCIJA IV: FAIRTRADE OBAVEZE KUPCA PREMA VLASTITIM DOBAVLJAČIMA SAMONIKLIM PROIZVODIMA

Verificirano u kontroli-reviziji kupca FairTrade proizvoda (npr. uvoznik u Njemačku)

Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ¹⁰
				Prodavac	Kupac	Certifikator	
Princip 9: FairTrade prakse							
Kupac FairWild proizvoda (npr. uvoznik) teži uspostavi obostrano korisnih dugoročnih trgovinskih odnosa baziranih na poštovanju, transparentnosti i pružanju podrške dobavljaču oko aspekata kvaliteta.							
9.1 Obostrano korisni trgovinski odnosi Kupac nastoji da zadrži dugoročne trgovinske odnose, sa svojim FairWild dobavljačem, održava kratak trgovinski lanac i dozvoljava dobavljaču trgovinsku fleksibilnost	9.1.1	Kupac ima (ili planira) dugoročne odnose sa svojim FairTrade dobavljačem.	<ul style="list-style-type: none"> Lista FairWild Dobavljača sa kojim se započinju trgovinski odnosi Opravdanje u slučaju prelaska sa jednog dobavljača na drugog 		X		2
	9.1.2	Broj trgovinskih posrednika između kompanija koje se bave sakupljanjem samoniklog bilja i uvoznika: nema posrednika / u osnovi direktno od proizvodne kompanije.	<ul style="list-style-type: none"> Trgovinski računi 		X		2
	9.1.3	Ukoliko kupac plaća & posjeduje FairTrade certifikat dobavljača, kompanije proizvođača: Proizvodnoj kompaniji se dozvoljava da direktno prodaje svoje proizvode također i drugim kupcima u slučaju da kupac sa kojim ima ugovor ne može da kupi sve proizvode (po dogovorenoj cijeni), vjerovatno proizvodna kompanija treba da snosi dio troškova certifikacije ukoliko prodaje kao certificirana kompanija drugim prometicima.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa dobavljačem u pogledu prometovanja/trgovanja sa drugim klijentima Povratna informacija također i vezana za kontrolu FairWild dobavljača 		X	X	2
9.2 Transparentni Trgovinski dogovori/sporazumi Trgovanje/prometovanje se bazira na pisanim, jasnim trgovinskim dogovorima/sporazumima koji navode obaveze obe strane	9.2.1	Kupoprodajni sporazumi se dogovaraju na početku sezone između zainteresiranih strana i fiksiraju u pismenoj formi specificirajući približne očekivane količine i kvalitet.	<ul style="list-style-type: none"> Kupovni sporazumi 	X	X		1
	9.2.2	Kupovni sporazumi navode očekivani kvalitet (sa tolerancijom), procedure kod žalbi na kvalitet, jasno naznačene uslove isporuke i uslove plaćanja na način da oba trgovinska partnera znaju jasno svoje obaveze (nivo potrebnih detalja će zavisiti od proizvoda).	<ul style="list-style-type: none"> Kupovni sporazumi 	X	X		2
	9.2.3	U slučaju svježih / osjetljivih proizvoda, kupac obezbjeđuje plan snabdijevanja za dobavljača sa projekcijom količina u redovnim intervalima.	<ul style="list-style-type: none"> Redovno ažuriranje planiranih količina 		X		2
	9.2.4	U pregovorima oko cijena, kompanija kupac također informira svoje dobavljače, bar ugrubo, o svojoj kalkulaciji troškova, sa ciljem da se obezbijedi fer pregovaranje.	<ul style="list-style-type: none"> Kalkulacija uspostave cijena Komunikacije sa dobavljačem 		X	X	1
	9.2.5	FairTrade uspostavljanje cijena se ne izbjegava kroz vezivanje FairTrade prodajnih ugovora sa sniženim cijenama za "normalne" prodajne ugovore: uopšte nema takvih slučajeva ili su svi slučajevi zaista fer i transparentni.	<ul style="list-style-type: none"> FairWild i "konvencionalna" kupovina od istog dobavljača i za to vezana komunikacija Kupovni sporazumi 		X	X	1

¹⁰ Kategorije prioriteta: 1: Glavne obaveze = minimalni zahtjevi
2: Manje obaveze = standardni zahtjevi
3: Preporuke

	Kriterij	Br	Indikator	Forma indikatora/ Metod kontrole	Odgovoran			Kategorija ¹⁰
					Prodavac	Kupac	Certifikator	
9.3	Predplata Malim kompanijama koje se bave sakupljanjem samoniklog bilja se djelomično doznava predplata (ako je potrebno) radi finansiranja njihovog otkupa od sakupljača	9.3.1	Ukoliko je to zahtjev dobavljača (samo male kompanije koje se bave sakupljanjem samoniklog bilja), kupac obezbjeđuje djelomičnu predplatu. Izuzetak: novi trgovinski odnosi ili značajni problemi isporuke u prošlosti.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa dobavljačem o traženoj predplati Transferi predplata Provjeriti info iz kontrole dobavljača 		X	X	2
9.4	Unapređenje kvaliteta Podrška dobavljaču u pogledu poboljšanja kvaliteta i bavljenje sa problemima kvaliteta na tolerantan i transparentan način.	9.4.1	Ukoliko je bilo značajnih problema kvaliteta i žalbi na kvalitet: partneri su se dogovorili o posljedicama (npr. povrat proizvoda) i poduzeli su korake da se situacija popravi.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa dobavljačem o problemima kvaliteta Intervju sa personalom iz otkupa 			X	1
		9.4.2	Kupac dostavlja dobavljaču relevantne tržišne informacije i pomaže u pitanjima kvaliteta.	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa dobavljačem Pomoć /podrška programi/posjete/treninzi 		X	X	2
Princip 10: Fair Cijene i FairTrade Premije								
Kupac FairWild proizvoda plaća fer cijene i određenu FairTrade premiju radi omogućavanja društvenog razvoja zajednice sakupljača.								
10.1	Fer Cijene Kupac FairWild proizvoda plaća fer cijenu i FairTrade premiju radi omogućavanja društvenog razvoja zajednice sakupljača	10.1.1	Cijene plaćene za certificirani FairWild proizvod se zasnivaju na individualnoj kalkulaciji troškova, ali uvijek nešto iznad normalnih tržišnih cijena plaćenih na konvencionalnom tržištu.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza Tržišnih Cijena 		X		1
		10.1.2	Cijene plaćene za certificirani ISSC ili organski FairWild proizvod se zasnivaju na individualnoj kalkulaciji troškova, ali kao generalni orijentir su barem 3% više u odnosu na normalne tržišne cijene datih ne-certificiranih proizvoda.	<ul style="list-style-type: none"> Trgovinski računi Analiza tržišnih cijena 		X	X	3
		10.1.3	Osim dogovorene fer cijene za proizvod, kupac plaća i dogovorenu Fair Trade premiju u fond sakupljača FairTrade dobavljača.	<ul style="list-style-type: none"> Sporazum o cijeni / kupovni ugovor Cijene plaćene po trgovinskim računima 		X	X	1
		10.1.4	Dogovorena fer cijena plus FairTrade premija će se pregovarati u odnosu na cijelu količinu otkupa (ne samo neke šarže "fer cijene", ostali po niskoj cijeni).	<ul style="list-style-type: none"> Kalkulacija cijena i razmatranja Stvarna cijena plaćena 				2
		10.1.5	Kupac dogovara sa dobavljačem minimalnu cijenu sa ciljem da se izbjegnu cijene proizvođača koje potpadaju u troškove proizvodnje sakupljača.	<ul style="list-style-type: none"> Sporazum o Minimalnim cijenama / kupovni ugovor Intervju sa menadžerom & odgovornim za otkup 		X	X	3
		10.1.6	Kupac pokazuje napore da razumije trenutne troškove proizvodnje i da prilagodi svoju politiku cijana, koliko je to moguće, u skladu sa vlastitim razumijevanjem	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacije sa dobavljačem Izveštaji o posjetama dovaljačima, kalkulacija troškova, itd. 		X	X	3
		10.1.7	Kupac plaća dobavljaču u potpunosti & na vrijeme / kako je dogovoreno u ugovoru.	<ul style="list-style-type: none"> Evidencija plaćanja Kupovni ugovor 		X	X	1